

нюванні людина явно переоцінює свої чесноти, розвиваються претензійність, очікування та вимога до себе особливої поваги. Людина стає підозрілою, гордовитою, пихатою, усюди бачить приниження своєї гідності та честі. Якщо ж у людини низька самооцінка, виникають інші проблеми: невпевненість у собі, скромність, що може переходити в самоприниження, орієнтація на середній результат. Зазвичай такі люди не схильні захищати свою гідність, а навпаки, згідні терпіти знуцання. Тому, крім почуття гідності, в процесі правового виховання необхідно формувати й певні психологічні якості, такі як стійкість, упевненість, адекватність та емпатія, тобто здатність відчувати стан іншого, делікатне перебування в житті іншого. Одним з результатів особистісного зростання з цієї точки зору є формування у людини уявлень про власну ідентичність, що виникає в процесі взаємодії з іншими. Це відбувається насамперед тому, що людина усвідомлює власне «Я», тільки якщо дивиться на себе очима «Іншого». У цьому підході особистість предстає не тільки як така, що має параметри активності в реальній взаємодії, а й як така, що здатна до активності в духовній, моральній сфері. Людина формує свій внутрішній світ шляхом інтеріоризації форм і видів моральної, естетичної та громадянської діяльності.

Нині необхідно звернути увагу на наукову базу теорії виховання, оскільки існуючі навіть чудово розроблені виховні системи дають збої.

Досягти якісної позитивної зміни суспільства можна шляхом формування його громадянських інститутів на базі особистісного розвитку і засвоєння кожною людиною певних моральних якостей, базовою з яких є гідність людини.

В. А. Трофименко, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННОЇ ТА СУДОВОЇ СИСТЕМ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ І ОСОБЛИВОСТІ

Зміст сучасної національної правової реформи значною мірою спрямовано на реформування і оновлення системи законодавства. Але цим напрямом не може бути розв'язано одну з провідних проблем суспільства – підвищення поваги і статусу працівників правоохоронних органів, органів прокуратури та суду. І проблема криється не тільки в нігілістичному ставленні громадян до цих органів. Інший її бік – рівень правової культури самих працівників наведених органів, який напряму залежить від системи правового виховання.

Навряд чи можна говорити про існування в нашій країні повноцінної системи правового виховання громадян взагалі та працівників правоохоронних органів зокрема. Деякі її елементи впроваджуються намаганнями різних громадських, правозахисних та інших організацій, але вони спрямовані на пересічних громадян. Спеціальних заходів, спрямованих на людей, що мають за-

хищати права, свободи та спокій цих самих громадян, фактично немає. Тим більше, що вони повинні засвоїти основи загальної і професійної правової культури.

Найбільш доцільно формувати професійну правову культуру майбутнього правоохоронця у стінах спеціальних навчальних закладів. Це пояснюється специфічним підходом до розгляду правових питань та проблем. У процесі правового виховання необхідно враховувати суспільне призначення майбутнього міліціонера, судді, працівника прокуратури, закріплене в законодавстві (закони України «Про міліцію», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів» тощо). З огляду на це професійне правове виховання має проводитися в два етапи.

На першому етапі формуються загальні для всіх правоохоронців погляди на право: слугувати народові та захищати права і свободи громадян, не порушувати законодавство і спеціальні нормативні акти, завжди приходити на допомогу громадянину тощо. Подібне правове виховання можна проводити на початкових курсах навчання, коли майбутній фахівець ще не отримує спеціалізацію. Тут формується правова культура професійного правника. І вже на цьому етапі можна зрозуміти: чи за покликанням іде молода людина до сфери практичної юриспруденції.

Другий етап – формування спеціалізованої правової культури слід реалізовувати на старших, випускних курсах навчальних закладів. Він повинен мати спеціалізацію: правове виховання правоохоронця органів внутрішніх справ, працівника прокуратури, судді та ін. Різниця у правовому вихованні буде не за спрямованістю, а за поглибленим вивченням різних сторін і форм правової культури та службових обов'язків майбутніх правників. Так, на нашу думку, до судді доцільніше донести, що від нього залежать свобода і доля людини; до працівника прокуратури – що прокуратура є єдиним органом, який контролює дотримання законності; до міліціонера – що тільки до нього кожен хвилину може звернутися громадянин по будь-яку допомогу, яка потребує негайного надання. Зважаючи на наведене, дуже важливо зрозуміти одне: в рамках одного навчального курсу зробити це дуже важко. Для повноти правового виховання є вельми важливим системний підхід: у рамках кожної навчальної дисципліни необхідно читати певні теми поряд зі спеціальними виховними дисциплінами.

Дуже важливо зрозуміти: для майбутнього правника необхідні гуманітарні науки загального циклу: філософія, філософія права, політологія, соціологія, логіка та ін. Тим більше, що деякі з них можна назвати спеціалізованими, зокрема, філософію права, соціологію права та ін. Виховання майбутнього правника на базі загальних засад створить підґрунтя для формування культурного правника, який оперує спеціальними правовими знаннями.

Таким чином, створення системи правового виховання майбутніх правників допоможе віднайти нові шляхи подолання недовіри до права, яка скла-

лася ще за радянських часів, коли і право, і правоохоронна система розглядалися здебільшого як система покарання. Коли кожний громадянин побачить висококультурного та освіченого фахівця – правника, який виконує свої службові обов'язки на високому рівні і завжди готовий надати правову допомогу, зміниться і ставлення до правоохоронної та судової систем у нашій країні. Це і можна назвати головною метою створення системи правового виховання.

Ю. В. Мелякова, кандидат філософських наук

ПЕРЕОЦІНЮВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЯК ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність обраної теми зумовлена ситуацією кардинального переоцінювання цінностей, яка спостерігається зараз. В умовах становлення нетрадиційних ідеальних реальностей і панування неklasичних культурних цінностей сфера правосвідомості, зокрема правового виховання, потребує принципового критичного переосмислення і нового теоретичного обґрунтування.

Метою дослідження є доведення класичних і неklasичних антропологічних та аксіологічних засад, що реалізуються у сфері права, їх порівняльний аналіз, виявлення суперечливості та загострення проблеми правового виховання за умов нової духовності, ментальності, ціннісного апарату людини постмодерну і методологічних підстав її ставлення до права.

В умовах мутації позитивної форми раціональності раціоналізується сама мінливість. Втрачено інтерес до гомогенної цілісності. Людині відмовлено у можливості морального виправдання шляхом причетності її до абсолютних цінностей. Спостерігається дефіцит гуманізму, моральних ідеалів, аксіологічних абсолютів, керівних засад. Суб'єкт відчуває себе як автономну чисту тілесність, що зумовлена у своїй поведінці пріоритетами комфорту та індивідуального блага і не обтяжена соціальною відповідальністю, адже тілесність передбачає максимум спонтанної динаміки і мінімум духовності. У свій час для ментальності людини класики і модерну були притаманні ціннісна фундаментальність, визнання авторитетів, принциповість, щирість, справжність, відкритість, природність, тенденція до виправдання особистої жертви на користь суспільним інтересам, почуття вини. Характерною була героїзація суспільного лідера – особи, яка користується повагою з боку інших. Моральний герой – завжди трагічний герой, ідеал правового виховання. Його безкорислива свідомо жертвовність виявлялася повністю виправданою згідно з критерієм людського призначення. Так, до класичних загальнолюдських моральних цінностей належали: обов'язок, відповідальність, честь, гідність, мужність, жертвовність.